Yrittäjyys ja elinkeinopolitiikka
Kati Ruohomäki

20.5.2021

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025 (VNS 3/2021 vp)
Eduskunnan ympäristövaliokunnan kuuleminen 21.5.2021

Julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2022–2025 on tiivistetty hallituksen talouspoliittinen linja lähivuosille ja koronakriisin hoitoon liittyvien toimenpiteiden kuten EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen taloudelliset vaikutukset. Tässä muistiossa on EK:n näkemys vain kahteen ympäristöön liittyvään asiaan - kommentit julkisen talouden suunnitelmaan kokonaisuudessaan on toimitettu talousvaliokunnalle.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK on sitoutunut Pariisin ilmastosopimukseen ja 1,5 asteen ilmastopolitiikkaan. EK otti jo varhaisessa vaiheessa myönteisen kannan EU:n 2050 ilmastoneutraalisuuteen sekä EU:n vuoden 2030 ilmastotavoitteen tiukentamiseen. Lisäksi elinkeinoelämä on muun muassa laajalla tiekarttatyöllään vahvasti tavoittelemassa Suomen hiilineutraalisuutta vuodelle 2035.

Sähköistyminen on merkittävässä roolissa, kun halutaan eroon fossiilisista polttoaineista. Siksi on merkittävää, että julkisen talouden suunnitelmassa ohjataan rahoitusta syksyn 2020 budjettiriihessä sovittuun energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistukeen, vaikkakin vähemmän kuin komission ohjeistus sallisi. Lisäksi on hyvä, että sähkövero alenee tietyissä toiminnoissa kannustamaan päästövähennyksiin ja kiertotalouteen.

1 Uuden sähköistämistuen taso jää EU:n sallimasta - ehdot kohtuullisen hyvät

Hallitus päätti ottaa käyttöön energiaintensiivisten yritysten sähköistämistuen. Julkisen talouden suunnitelmassa sähköistämistuen tuki-intensiteetiksi on linjattu 25 % ja katoksi 150 milj. euroa vuodessa. Investointien osuus sähköistämistuesta on 50 %. Sähköistämistukeen on varattu

- 87 milj. euroa v. 2022
- 113 milj. euroa v. 2023
- 119 milj. euroa v. 2024 sekä
- 122 milj. euroa v. 2025.

Sähkön käyttö lisääntyy ja leviää uusiin toimintoihin, kun siirrytään pois fossiilisista polttoaineista. Lisäksi sähköistämistuen tarve on korostunut päästöoikeuden hinnan noustua yli 50 euroon, koska osa päästöoikeuden hinnasta siirtyy sähkön hintaan. Sähköistämistuki vähentää hiilivuodon ja investointivuodon riskiä eli tuotannon siirtymistä pois Suomesta EU:n ulkopuolelle ja päästöjen kasvamista. Samalla sähköistämistuki tasoittaa viennin kilpailutilannetta.

Sähköistämistuki pohjaa komission valtion tuen suuntaviivoihin päästökaupan epäsuorista kustannuksista vuosille 2021–2030. Ohjeistuksen mukaan tuen tarve lasketaan yhtälöllä, jossa on muun muassa päästöoikeuden hinta. Komissio käyttää 75 % tuki-intensiteettiä eli tukea voi maksaa enimmillään 75 % lasketusta

tarpeesta. Julkisen talouden suunnitelmassa tuki-intensiteetiksi on linjattu 25 %, joka tarkoittaa tuen jäämistä neljäsosaan laskennallisesta tarpeesta Suomessa. Päästökaupan huutokauppatuloista Suomelle kertyvää tuloa voisi ohjata enemmänkin sähköistämistukeen, koska tulot ovat aina suuremmat kuin komission ohjeistuksen mukaan laskettu enimmäistuki.

Tuen ehdollisuudesta julkisen talouden suunnitelmassa linjattiin, että puolet tulee käyttää investointeihin. Tämä tarkoittaa sitä, että tuensaajien tulee kohdistaa myönnetystä tuesta puolet hankkeisiin, joilla edistetään hiilineutraalimpaan tuotantoon siirtymistä. EK näkee, että ehtoja on voitava täyttää mahdollisimman monipuolisella keinovalikoimalla, kuten päästöjä vähentävät investoinnit, prosessien sähköistäminen, energiatehokkuusinvestoinnit ja päästöttömän energian käytön lisääminen.

2 Kaukolämpöpumppujen, konesalien ja kierrätysteollisuuden sähköveron alennus hyvä kannuste päästöjen vähentämiseen

Julkisen talouden suunnitelmassa on esitetty myös sähköveron alentamista kolmelle toimialalle. Summat ovat euromääräisesti pieniä (noin 9 milj. euroa vuodessa), mutta kohdeyrityksille hyvin merkittäviä. Kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput ja konesalit samoin kuin kierrätysteollisuus siirretään sähköveroluokkaan II vuonna 2022. Tämä kannustaa ylijäämälämmön käyttöön, sähköistymiseen ja parantaa kiertotalousyritysten kannattavuutta. Kaukolämmön tuottamisen lisäksi pitäisi hyväksyä ylijäämälämmön myynti myös muihin kohteisiin, kuten esimerkiksi lähistön kiinteistöihin, kasvihuoneviljelyyn tai kalankasvatukseen.

Pitkällä aikajänteellä kaikkien yritysten tulisi olla yhdessä yrityssähköveroluokassa, koska palveluiden ja teollisuuden rajapinta on häilyvä ja toimintoja on vaikea luokitella oikeudenmukaisesti. Tätä kehitystä vastaan kulkee ikävästi kaivosteollisuuden siirto kotitalouksien ja palveluiden sähköveroluokkaan. Kaivosteollisuutta on siirretty sähköveroluokasta toiseen viime vuosina, mikä on erityisen haitallista myös pitkäjänteisen investointisuunnittelun kannalta.